

SPLIT

U slikovitom položaju, opko-ljen brdima i brežuljcima punim vinograda prostire se oko poluokru-gle prostrane luke najznamenitiji grad Dalmacije Split sa 36.000 sta-novnika, danas već privredno, kulturno i političko središte Dalmacije. Leži na poluotoku, koji sa sjevera pláče Kaštelanski zaliv, a s juga Splitski kanal. Na zapadu se nad Splitom diže brdo Marjan, a na sje-veru i na sjeverozapadu zatvaraju panoramu Splita visoke gore Kozjak i Mosor.

Srž grada tvori skupina Diokle-cijanove palače i novi zapadni dio grada, oko kojih su se nanizala predgrada: Veliki Varoš, Manuš, Dobri i Lučac.

Kako je ovdje obala bogato i zgodno razvedena, te je prostrani Kaštelanski (Solinski) zaliv bio odu-vijek lađama i pomorcima sigurnim skloništem od nepogoda i čestih na-srtaja gusara, razumljivo je, da je Split s okolicom imao znatnu zadaću u najstarije historijsko, a po svoj prilici i u prethistorijsko doba. Kao u ostaloj Dalmaciji, tako su i ovdje bili najstariji stanovnici Iliri, čije je ratoborno pleme Delmata imalo glavno sjedište u Delminiju, na ovisoku brijegu, u neposrednoj blizini današnjega Županjca (Duvanjsko polje) u Bosni. Početkom IV vijeka pr. Hr. naseliše se u ove krajeve grčki kolonisti, koji su trgovali s ilirskim plemenima. Grčka kolonija Issa (Vis) osnova nekoliko naseobina na kopnu: Tragurion (Trogir), Epetion (Sto-breč) i Salonae. Razmiricama došljaka Grka i Ilira okoristiše se Rimljani da ovu blizu i od talijanske mnogo zgodniju obalu podvrgnu svojoj interesnoj sferi. Konačnu okupaciju Dalmacije provedoše Rimljani pod carem Augustom. Glavnim gradom rimske pokrajine postade Salonae (Solín). Solínu se podiže ugled i značenje kada je 293 g. po Hr. Dioklecijan na zemljištu da-našnjega Splita osnovao novu carsku rezidenciju. Legenda kaže, da je car Dioklecijan poslao liječnike i graditelje na sve strane svoga carstva, da pronadu zgodno i zdravo mjesto, da tu po-

Foto D. Stühler

Split - Peristil

Spomenik Grguru Ninskom

Monument à Grgur Ninski

Grgur Ninski's Denkmal